

EM 16,4

Inštitut za geografijo
univerze v Ljubljani

Jakob Medved

PROBLEMATIKA AGRARNIH PODROČIJ PODRAVJA IN POMURJA

Ljubljana 1965



INŠTITUT ZA GEOGRAFIJO
UNIVERZE V LJUBLJANI

E VIII/1,26

Naslov: Jakob Medved: Proble-
matika agrarnih področij
Podravja in Pomurja

Leto izdelave: 1965

PROBLEMATIKA AGRARNIH PODROČIJ PODRAVJA IN POMURJA

Agrarna področja so v zadnjih desetletjih doživela temeljito preobrazbo. Smer in intenzivnost te preobrazbe je po eni strani močno odvisna od različne stopnje gospodarskega razvoja posameznega področja ter na drugi strani od vloge in pomena posameznih prirodnih činiteljev na današnji stopnji družbenega razvoja. Na tej stopnji družbenega in tehničnega razvoja imajo posebno važno mesto reliefne razmere, ki povzročajo, da ima socialistična preobrazba kmetijstva drugačne učinke v ravninskem in drugačne v strmem gorskem svetu. Socialistična preobrazba v ravnini je dokaj skladna. Nagla industrializacija je povzročila nastanjanje novih industrijskih središč, preobrazbo starih neagrarnih naselij ter močno urbanizacijo in deagrarnizacijo širše okolice, od koder delavci v dnevni migraciji prihajajo na delo. Vzporedno s tem gre socialistična preobrazba kmetijstva, ki naglo modernizira način proizvodnje ter dviga in razvija agrarna področja več ali manj vzporedno z ostalim gospodarskim razvojem. Drugačni so učinki te preobrazbe v gorskem svetu. Urbanizacija zajema ravnine in doline ter ožji ali širši pas hribovitega sveta z ugodnejšo prometno lego, medtem ko se v oddaljenih in težje dostopnih predelih čuti predvsem v naglem odseljevanju prebivalstva. Kmetijstvo v strmem gorskem svetu je na tej stopnji družbenega razvoja začutilo vso težo neugodnih reliefnih razmer, ki ne dovoljujejo ali vsaj močno omejujejo uporabo strojev ter začelo naglo nazadovati, kar povzroča močno neskladnost v razvoju agrarnih področij.

Podravje in Pomurje obsegata področja, ki se po vseh prirodnih činiteljih in družbeno ekonomskem razvoju in s tem po vseh pogojih za kmetijstvo med seboj močno razlikujejo. Ker določeni prirodni pogoji z naglim družbeno ekonomskim razvojem, posebno pa še z razvojem agrotehnike, dobivajo drugačen pomen, smo analizo agrarne problematike zasnovali na sondnih raziskavah in sicer tako, da posamezne sonde pred-

stavljajo karakteristične predele, glede na različne prirodne in družbene razmere v Podravju in Pomurju. V tem poročilu smo omejili obravnavo agrarne problematike na analizo naslednjih problemov:

- a/ razvoj zemljiških kategorij v zadnjih desetletjih,
- b/ sedanja izraba tal,
- c/ vrednost rastlinske produkcije na 1 ha in kmečkega prebivalca;
 - 1. pri prehranbenih rastlinah,
 - 2. pri krmilnih rastlinah,
 - 3. skupno,
- č/ struktura živinoreje;
- d/ število GNŽ na 1 ha kmetijske površine in na kmečkega prebivalca
- e/ klasifikacija gospodarstev,
- f/ smer spreminjanja agrarnih področij.

METODE DELA

1. Razvoj zemljiških kategorij smo ugotovili na osnovi primerjave uradnih katastrskih podatkov iz leta 1824, 1900 in 1963. Med uradnimi katastrskimi podatki in dejanskim stanjem pa so velike razlike, zato smo delež njiv, travnikov in pašnikov prikazali s pomočjo kartiranja na terenu.
2. Sedanjo izrabo tal ter vrednost rastlinske produkcije smo ugotovili s pomočjo kartiranja, anketiranja in statističnih podatkov. Vrednost rastlinske produkcije smo prikazali v skupnem merilu - žitnih enotah - / v nadaljnjem besedilu ŽE/. ŽE so mednarodno uveljavljeno merilo za rastlinsko produkcijo s katerim na podlagi beljakovinske vrednosti posameznih kultur lahko izračunamo vrednost pridelkov ter jih prikažemo v skupnem merilu. Glej ključ za vrednost posameznih kultur/
3. Strukturo živine smo ugotovili na osnovi anketiranja in statističnih podatkov. Vrednost živine smo prikazali v - g l a v a h n o r m a l - n e ž i v i n e / v nadaljnjem besedilu GNŽ/ GNŽ je mednarodna enota za živino. Po posebnem ključu preračunamo različno starost in vrsto živine na enotno merilo. Glej v prilogi ključ za preračunavanje posameznih vrst in starosti živine na GNŽ/

4. Klasifikacijo gospodarstev smo ugotovili s pomočjo anketiranja in kartiranja. Na osnovi zaposlitve družinskih članov smo določili naslednje grupe:

- a/ Čista kmečka gospodarstva- kjer so vsi člani družine zaposleni doma na kmetiji.
- b/ Mešana gospodarstva- kjer je del družinskih članov zaposlen v neagrarnih poklicih, toda kmetija daje pretežni del dohodkov.
- c/ Delavsko- kmečka gospodarstva, kjer je večina članov družine zaposlena v neagrarnih poklicih in daje kmetija samo dodatni dohodek.
- č/ Gospodarstva, kjer gospodarijo ljudje starejši od 50 let in nimajo naslednikov.

Za gorski svet, kjer prevladajo slabši prirodni pogoji in zato večja zemljiška posest te grupe niso popolnoma ustrezale. Zaradi močne notranje socialne diferenciacije smo čista kmečka gospodarstva razdelili na:

1. Gozdno- živinorejska gospodarstva, kjer v gozdu dela najeta delovna sila.
2. Gozdno- živinorejska gospodarstva z domačo delovno silo.
3. Gozdno poljedelska gospodarstva
4. Poljedelsko-gozdna gospodarstva.
5. Poljedelsko-živinorejska gospodarstva.
6. Živinorejsko-gozdha gospodarstva.
7. Živinorejsko-poljedelska gospodarstva.

Klasifikacija je bila izvedena na osnovi točne ekonomske analize dohodkov od gozdov, živinoreje in poljedelstva.

5. Smer spreminjanja agrarnih področij smo skušali ugotoviti na osnovi primerjanja katastrskih podatkov in dejanskega stanja, izrabe zemljišča ter statističnih podatkov in s pomočjo kartiranja in anketiranja.

I. G O R S K I S V E T

Za gorski svet Pohorskega Podravja smo izbrali posamezne sonde, ki predstavljajo področja višinskih kmetij z različnimi prirodnimi pogoji in različno posestno strukturo ter so različno oddaljene od neagrarnih gospodarskih središč.

K O P R I V N A

Katastrska občina Koprivna leži v zgornjem delu Mežiške doline na področju karavanške brazde in deloma na apneno-dolomitnem svetu med Raduho in Olševo. Na paleozoičnih, metamorfnih in magmatskih kamninah se je razvil razgiban svet, močno razrezan po potokih in studencih, sorazmerno položnih pobočij s kopastimi vrhovi prekritimi z debelim slojem prsti. Precejšnje količine padavin / 1452 mm /, znatna nadmorska višina / od 800 do 1700 m / ter osojnost slabšajo kakovost prsti ter povzročajo znatno zamočvirjenost, zlasti v ravnejših in senčnih predelih. Koprivna je oddaljena od neagrarnih gospodarskih središč ter je področje samotnih kmetij. Obsega najvišje kmetije v Sloveniji ter ima verjetno največjo povprečno zemljiško posest / 85 ha / V izrabi zemljišča so v zadnjih 70 letih nastale velike spremembe. Pašniki in planine so se skrčili od 1620 ha na 630 ha, ali za 61%. Površine gozdov pa so porasle od 983 ha na 1993 ha ali za 102%. Leta 1900 je bilo v Koprivni 33% gozdov, leta 1962 pa 67%. Poleg opisanega širjenja gozdov pa so opazne tudi velike razlike v izrabi sedanjih njivskih površin. Od skupno 119 ha njiv in vrtov, kolikor jih je leta 1962 izkazoval kataster, je bilo vključenih v obdelavo - posejano s prehranbenimi in krmilnimi rastlinami - le 28,7 ha, kar je 24% vseh sedanjih njiv ali 0,96% celotne površine.

Izmed prehranbenih rastlin je na prvem mestu krompir, ki pomeni 50% vrednosti proizvodnje. Drugo mesto zavzema rž / 38,8% /, tretje pa pšenica / 8,9% /. Skupno zavzema produkcija prehranbenih rastlin le 7,5% vrednosti celotne rastlinske produkcije. Izmed žitaric namenjenih krmi je na prvem mestu oves / 3,5% / ostalih krmnih rastlin je zelo malo

/o,7%/ , glavni delež dajejo nenegovani travniki in pašniki / 95,8%/. Naglo opuščanje žitaric je glede na slabše prirodne pogoje ob zgornji meji naselitve ekonomsko utemeljeno. Ozelenjevanje in pogozdovanje njiv pa je logična posledica gospodarskega razvoja.

Živinoreja je bila v Koprivni že od nekdanj važna gospodarska panoga. Funkcijo nekdanjih obširnih pašnikov in planin prevzemajo sedaj njive. mali delež krmih rastlin, pa še te so namenjene pretežno svinjereji, in velike površine prelog niso samo posledica pomanjkanja delovne sile, saj imajo isti kmetje posejanih še precej žitaric, ki zahtevajo dosti več delovne sile in so bolj odvisne od vremenskih razmer ter manj rentabilne, temveč zadnji ostanek t adicionalne težnje gorskega kmeta po samooskrbi. Pri tem pa so opazne določene razlike glede na socialno strukturo posestnikov. Manjši kmetje in kmetje z dodatnimi dohodki od zaposlitve v neagrarnih gospodarskih panogah so že popolnoma opustili žitarice, niso pa še prešli na intenzivnejšo gojitev krmih kultur, da bi si s tem izboljšali krmno bazo.

Leta 1962 je skupna vrednost rastlinske proizvodnje znašala povprečno 3,2 ŽE na ha. Pri prehranbenih rastlinah povprečno 13,4 ŽE in pri krmilnih rastlinah 3,0 ŽE na ha. Na kmečkega prebivalca je prišlo povprečno 61,1 ŽE, od tega pri proizvodnj prehranbenih rastlin 4,6 ŽE in pri proizvodnj krmih rastlin 65,5 ŽE. Na aktivnega kmečkega prebivalca pa je bil skupen povpreček 94,7 ŽE.

Zivinoreji primanjkuje solidne krmne baze. Po vrstah živine je najvažnejše govedo, ki predstavlja 67,3% GNŽ. Velika oddaljenost od potrošnih centrov povzroča, da delež krav v oviru govedoreje le rahlo prevladuje / 54,5 % GNŽ/. Pomen drobnice naglo nazaduje, saj pomeni le 4,4% GNŽ. Svinjereja in perutninarstvu služi le domačim potrebam in predstavlja skupno 10,4 % GNŽ. Zaradi odločilnega pomena lesa je konjereja na važnem mestu / 17,9 % GNŽ/.

Število GNŽ na 1 ha kmetijske površine je 0,218, kar je zelo malo, saj znaša v reliefno in klimatsko sličnih pogojih v Avstriji 0,933. Število GNŽ na kmečkega prebivalca pa je sorazmerno visoko in znaša 4,9 GNŽ, na aktivnega kmečkega prebivalca pa celo 12,9 GNŽ.

Klasifikacija gospo arstev kaže Koprivno kot izrazito gozdarsko področje. Kljub temu, da je živinoreja v kmetijstvu glavna gospodarska panoga je po skupnih dohodkih daleč na drugem mestu. Najbolj razširjena so gozdno- živinorejska gospodarstva, precej močna pa je tudi skupina gospodarstev gozdnih delavcev z dodatnimi dohodki od kmetijstva.

MEŽA - TAKRAJ

Katastrska občina Meža - Takraj obsega apnenč- dolomiten svet Osrednjega karavanškega predela, deloma pa področje miocenskega podolja. Na apniškem področju se je razvil močno razgiban svet, ki zaradi strmih pobočij, tanjkega sloja prsti ne nudi dosti možnosti za kmetijstvo, zato to področje pokrivajo gozdovi. Na področju miocenskega podolja pa se je razvil relief zložnejših oblik z ugodnimi pedološkimi razmerami, zato nudi boljše pogoje za kmetijstvo. Precejšnje količine padavin /1318 mm/ in nepropustne kamenine povzročajo, da so manj nagnjena področja precej zamočvirjena. Prevladuje manjša posest / 18 ha/.

V zadnjih 70 letih se je skrčila njivska površina za 12 ha ali 22%, pri ostalih zemljiških kategorijah pa je bilo le malo sprememb. Od skupno 110 ha njiv, kolikor jih izkazuje kataster za leto 1962, je bilo posejano s prehranbenimi in krmilnimi kulturami 48,8 ha ali 44,4 % njiv, ali 4,4 % celotne površine.

V okviru prehranbenih rastlin je na prvem mestu krompir / 41,9 %/, drugo mesto zavzema rž / 24,5 % / in tretje mesto pšenica / 20,4 %/.

Izmed krmilnih rastlin, ki jih goje na njivah je na prvem mestu oves / 5,2 %/, sledi ječmen / 2,3 %/ in detelja. Kljub ugodnim reliefnim razmeram, ki bi omogočale strojno obdelavo, leže številne njive v prelogih, večina produkcije krmnih rastlin / 73,9 %/ pa dajejo nenegovani travniki in pašniki. Skupno dajejo krmne rastline 85,1 % celotne rastlinske proizvodnje.

Skupna vrednost rastlinske proizvodnje je leta 1962 znašala 9,1 ŽE na ha kmetijske površine. Pri prehranbenih rastlinah 14,3 ŽE in pri krmilnih rastlinah 8,5 ŽE na ha. Na kmečkega prebivalca je prišlo povprečno 51,6 ŽE, od tega pri proizvodnji prehranbenih rastlin 7,7 ŽE in pri krmnih rastlinah 43,9 ŽE. Na aktivnega kmečkega prebivalca pa je znašal skupen povpreček 107,5 ŽE.

Razmerje med prehranbenimi in krmnimi ratslinami nam kaže, da je predel usmerjen v ekstenzivno živinorejo. Po vrstah živine je najvažnejša govedoreja, ki predstavlja 73,3% GNŽ. Zaradi bližine tržišča se močno uveljavlja mlečna smer, saj krave sestavljajo 75,3 % GNŽ pri govedoreji. Manjši pomen gozdarstva in bližina kamionskih cest je povzročila, da je konjereja manj pomembna / 9,8 % GNŽ/. Pomen drobnice in perutninarstva je neznaten. Važnejša je svinjereja / 13,9 GNŽ/, ki je namenjena domačim potrebam.

Število GNŽ na ha kmetijske površine znaša 0,446, na kmečkega prebivalca 2,555 ter na aktivnega kmečkega prebivalca 5,320.

Ekonomska klasifikacija gospodarstev nam pokaže, da se vpliv industrializacije in spremenjenih družbeno ekonomskih razmer odraža tu predvsem v urbanizaciji in deagrarizaciji. Kljub bližini tržišča in sorazmerno ugodnim prirodnim pogojem pa se ta predel ni usmeril k tržni proizvodnji. Prebivalstvo se je zaposlilo v rudniku, zemlja pa jim daje dodatne dohodke. Nastali so tipično socialni prelogi, njive leže neobdelane, travniki in pašniki so zanemarjeni in jih prerašča manj vredno grmovje. Prevladujejo gospodarstva kmetov z dodatnimi dohodki od neagrarnih gospodarskih panog ali pa gospodarstva delavcev z dodatnimi dohodki od kmetijstva. Večje kmetijske spadajo v gozdno-živinorejsko skupino s tujim ali lastnim delom v gozdu ter le pri enem gospodarstvu daje živinoreja osnovo za preživljanje.

S T R O J N A

Katastrska občina Strojna obsega najvišje predele kopastega sredogorja Strojne, ki je sestavljeno iz kristalinskih in metamorfni kamnin ter po svoji masivnosti in glavnih reliefnih oblikah globač in slemen močno spominja na Pohorje ali Kobansko. Številne police, obilica studencev ter sorazmerno ugodne pedološke razmere nudijo ugodne pogoje za kmetijstvo. Ugodnim talnim pogojem se pridružujejo tudi ugodne makroklimatske razmere, posebno na prisojnih pobočjih, ki omogočajo uspevanje različnih kultur in sadnega drevja do najvišjih vrhov / 1000 m nm/

Prevladuje manjša posest / povpreček 22 ha/, predvsem kmetje posedujejo manjše površine gozdov. Relativno ugodni pogoji za kmetijstvo, oddaljenost od neagrarnih gospodarskih središč in slaba prometna povezava so

glavni razlogi, da so se tukaj najdalje ohranile stare patriarhalne oblike proizvodnje in usmerjenost k samooskrbi. Vpliv industrije in sodobnega družbeno ekonomskega razvoja je v ta predel posegel šele v zadnjih letih. Njivske površine so se v obravnavanem obdobju le malo spremenile, skrčile so se za 16 ha na v korist travnikov in pašnikov. Od skupno 140 ha njiv je bilo leta 1962 obdelanih 74,19%, kar je 10% celotne površine.

Izmed prehranbenih rastlin je bila na prvem mestu rž / 36,6 %/, drugo mesto si delita pšenica in krompir / 22,6 in 26 % /. Skupno dajejo prehranbene rastline 25,2 % celotne vrednosti rastlinske proizvodnje.

Izmed žitaric namenjenih krmi je na prvem mestu oves / 8,5 %/, sledi ječmen / 4,8% / ter pesa korenje in detelja / skupno 5,5%/. Travniki dajejo enak delež kot v koprivni / 74 % /, manj pomembni pa so pašniki, ki dajejo samo 5,2 % vrednosti krmnih rastlin.

Povprečna skupna vrednost rastlinske proizvodnje je 8,3 ŽE na ha kmetijskih površin. Povpreček pri prehranbenih rastlinah je 13,4 ŽE pri krmnih rastlinah pa 7,2 ŽE na ha. Posebno nizek je skupen povpreček na kmečkega prebivalca, saj znaša samo 16,1 ŽE / pri prehranbenih rastlinah 4,1 ŽE in pri krmnih rastlinah 12 ŽE/. Nizek povpreček ŽE na kmečkega prebivalca nam ob pomanjkanju drugih virov preživljanja kaže, da je Strojna za sedanjo stopnjo gospodarskega razvoja znatno prenaseljena, odnosno, da ima velik delež vzdrževanega prebivalstva / 80 % /. To nam potrjuje tudi skupen povpreček ŽE na aktivnega kmečkega prebivalca, ki je znatno višji in znaša 84,2.

Govedoreja je najvažnejša panoga živinoreje in tvori 69,3 % vseh GNŽ. Govedoreja ni usmerjena v mlečno smer, saj krave sestavljajo samo 51% GNŽ pri goveji živini. Sorazmerno veliko volov je zaradi večjega pomena poljedelstva in drobnejše posesti. Konjereja močno zaostaja za koprivno in sestavlja samo 13,3 % GNŽ. Perutninarstvo in svinjereja sta namenjeni samo domačim potrebam.

Na 1 ha kmetijske površine goje 0,557 GNŽ, na kmečkega prebivalca 1,08 GNŽ na aktivnega kmečkega prebivalca pa 5,64 GNŽ.

Naglo padanje števila živine, ozelenjevanje njivskih površin in nizka produkcija kmetijskih pridelkov na ha je po eni strani posledica tehničnega zaostajanja kmetijstva v gorskih predelih, ki ga je povzročila

la spremenjena vrednost reliefnih pogojev, po drugi strani pa spremenjen položaj kmečkega prebivalca, ki na mali, od industrijskih središč oddaljeni gorski kmetiji ni videl več zadosti perspektiv ter začel naglo odseljevati. Doma so ostali otroci in za delo nesposobni starejši ljudje ter tisti sloj prebivalstva ki se zaradi starosti ni mogel več preorientirati na drugačen način življenja.

Klasifikacija gospodarstev kaže, da večina gospodarstev spada v gozdno-živinorejsko skupino z lastnim delom v gozdu, sledi gozdno-poljedelska skupina, nekaj pa je tudi čistih poljedelskih gospodarstev. Skoraj nič pa ni gospodarstev delavcev z dodatnimi dohodki od kmetijstva.

SKUPNA PROBLEMATIKA GORSKIH PODROČIJ POHORSKEGA PODRAVJA

Na osnovi sondnih raziskav in splošnih statističnih podatkov lahko, kljub velikim razlikam v prirodnih in družbenih pogojih ugotovimo neke skupne značilnosti v spreminjanju agrarnega gospodarstva v gorskih predelih.

1. Ozelenjevanje gorskih področij

V zadnjih desetletjih se v gorskem svetu vrši proces ozelenjevanja, ki pa ima glede na različne prirodne in družbene pogoje različno smer in intenzivnost.

V področjih, kjer prevlada večja zemljiška posest in so slabši prirodni pogoji za kmetijstvo se njive, travniki in pašniki naglo krčijo, naraščajo pa površine gozdov. Funkcijo nekdanjih pašnikov in travnikov pa prevzemajo njive, saj je samo 25 % njiv obdelanih.

Drugačno smer transformacije doživljajo oddaljeni gorski predeli, kjer so boljši prirodni pogoji za kmetijstvo in zato prevlada drobna posest. Njivske površine se v teh predelih naglo opuščajo, naraščajo pa površine travnikov in pašnikov. Obdelanih je še do polovico njivskih površin, ki jih navaja kataster za leto 1962. Glede na veliko število vzdrževanega kmečkega prebivalstva in glede na težnje mladine, da se zaposli v drugih poklicih, se bo ta proces v obeh predelih tudi v bodoče intenzivno nadaljeval.

2. Nagla rast njivskih površin na kmečkega prebivalca

Njivska površina na kmečkega prebivalca v zadnjih 30 letih naglo narašča. Rast je tem močnejša, čim slabši so prirodni pogoji in čim bolj je področje oddaljeno od industrijskih središč. Povprečno je njivska površina na kmečkega prebivalca v Mežiški dolini porasla od 0,56 ha leta 1931 na 1,07 ha leta 1962. Na aktivnega kmečkega prebivalca pa od 1,21 ha na 2,80 ha.

3. Krčenje števila kmečkih prebivalcev

Število kmečkega prebivalstva v zadnjih desetletjih naglo pada. Leta 1931 je živel od kmetijstva v Mežiški dolini 5 235 ljudi, ali 36,19%. Leta 1953 pa 3 207 ljudi ali 16,69 % ter leta 1961 2 688 ljudi ali 12,3 % celotnega prebivalstva.

4. Naglo večanje števila vzdrževanega kmečkega prebivalstva

Depopulacija gorskih področij je dobila močan odraz tudi v naglem večanju vzdrževanega kmečkega prebivalstva. Leta 1931 je bilo 60,7 % leta 1953 50,8% ter leta 1961 38,5 % aktivnih prebivalcev.

5. Transformacija kmečkih gospodarstev

V področjih, kjer so slabši prirodni pogoji in prevlada večja zemljiška posest se kmečka gospodarstva naglo preusmerjajo v gozdno-živilnoredijska gospodarstva, male kmetije pa v gozdna gospodarstva z dodatnim dohodkom od dela v gozdovih družbenega sektorja. V oddaljenih krajih, kjer so boljši prirodni pogoji in prevlada manjša zemljiška posest, ki ne dovoljuje naslonitev na gozd, pa nastajajo živinoredijsko gozdna gospodarstva. V bližini neagrarnih gospodarskih središč in ob ugodnejših prometnih poteh pa prevladajo gospodarstva kmetov z dodatnim dohodkom iz neagrarnih gospodarskih panog ali pa gospodarstva delavcev z dodatnimi dohodki od kmetijstva.

6. Opuščanje prehranbenih rastlin

Za ves gorski svet je značilno da stopa proizvodnja prehranbenih rastlin vedno bolj v ozadje. Najprej so opustili tiste kulture, ki zahtevajo največ delovne sile/ oljarice, okopanine/ sedaj pa močno opuščajo tudi žitarice. V Mežiški dolini dajejo prehranbene rastline le 15,9 % vrednosti rastlinske produkcije. Od teh je na prvem mestu po vrednosti rž, sledita krompir in pšenica.

7. Osnova krmne baze so nenegovani travniki in pašniki

Nenegovani travniki in pašniki dajejo do 87 % vrednosti krmnih rastlin izraženih v ŽE, zavzemajo pa 93 % vseh površin. Izmed ostalih krmilnih rastlin je na prvem mestu oves/ 5,7 %/ sledi ječmen / 2,4 %/ ter detelja, ki obsega 1,1 % površin in daje 2,6 % vrednosti proizvodnje teh rastlin.

8. Struktura živinoreje

Za ves gosrki svet je značilno naglo manjšanje števila živine. Posebno naglo se krči število drobnice. Po vrstah živine je najvažnejše govedo. V vseh predelih se polagoma uveljavlja mlečna smer.

Na kmetijske površine goje 0,407 GNŽ, kar je zelo nizko, saj znaša v reliefno in klimatsko sličnih razmerah v Avstriji povprečno 993 GNŽ. Na kmečkega prebivalca goje povprečno 2,567 GNŽ, na aktivnega prebivalca pa 5,760 GNŽ.

D R A V S K O P O L J E

Na Dravskem polju smo analizirali 4 karakteristične katastrske občine.

S E L A

Katastrska občina Sela leži na jugu Dravskega polja v nadmorski višini 230 m. Obsega dve naselji/ Sela in Borislavce/, ki segata eno v drugo ter tvorita več ali manj enotno naselje. Področje obsega na jugu ob reki Polskavi ozek pas vlažnega sveta, ki je večinoma pod travniki, raze predelov, kjer so gospodarska poslopja, domovi in vrtovi. Severno od tod se pojavljajo ilovnato-glinene plasti ter peski, pod njimi pa prodki z oddaljenostjo od reke vedno bolj pogosto prihaja na površje. Vzpo z menjavanjem talnih razmer se menja tudi gospodarska izraba zemljišča. Vlažen predel zavzemajo travniki in pašniki, suhi predel pa njive in gozdovi. Povprečna velikost posesti je 6,2 ha.

V izrabi zemljišča so nastale precejšnje spremembe. Od leta 1900 do 1963 so se skrčile njive za 12 ha ali 5 %, pašniki za 14 ha ali 29 %

nekaj malega pa tudi travniki in vrtovi. Narasle pa so površine gozdov za 24 ha ali za 72% ter nerodoviten svet za 3 ha ali 30 %.

velik delež njiv ter pomanjkanje travnikov in pašnikov daje prednost prehranbenim rastlinam, saj dajejo te 67,3 % celotne rastlinske produkcije. Pri prehranbenih rastlinah je na prvem mestu krompir /60,7%/ sledi rž/ 20,7 %/ ter pšenica / 14,6 % /. Glavna krmilna rastlina je koruza /60,7 %/, kar je v tesni povezavi s talnimi pogoji. Drugo mesto zavzema detelja /14,4 %/. Pomen ostalih okopanin je minimalen. Povprečna produkcija na 1 ha je sorazmerno visoka in znaša 23 ŽE. skupno. Pri prehranbenih rastlinah 26.7 ŽE in pri krmilnih 18 ŽE. Na kmečkega prebivalca znaša skupen povpreček 21,7 ŽE, od tega pri prehranbenih rastlinah 14,6 ŽE in pri krmilnih rastlinah 7,1 ŽE. Skupen povpreček rastlinske produkcije na aktivnega kmečkega prebivalca znaša 33 ŽE.

Pomanjkanje travnikov in pašnikov povzroča da govedoreja pri živinoreji ni tako v ospredju, saj predstavlja samo 44,5 vseh GNŽ. Pri tem pa je izredno poudarjena mlečna smer, krave tvorijo 84 % GNŽ v okviru goveje živine. Pomen volov je zaradi močne konjereje / 24,4 % GNŽ/ minimalen. Zelo velik pomen ima svinjereja saj predstavlja 28,5 % GNŽ in je v veliki meri namenjena tržnim potrebam. Znatno je delež perutnine/ 3,4 % GNŽ/ in to predvsem kokoši, medtem ko so ostale vrste le skromno zastopane.

Na ha kmetijske površine goje 0,830 GNŽ, na kmečkega prebivalca 1,012 GNŽ ter na aktivnega kmečkega prebivačca povprečno 1,560 GNŽ.

Prevladujejo mešana kmečka gospodarstva, kjer je pretežna večina članov zaposlena doma/ 45%/ , precej je čistih kmečkih gospodarstev/ 42%/ ter nekaj/12%/ gospodarstev, kjer daje zaslužek v neagrarnih panogah gospodarstva glavni vir dohodkov.

STAROŠINCI

Starošinci leže na najvišji diluvialni terasi v nadmorski višini 248m. Obsegajo dva prirodna predela: 1. prodnat svet, ki nudi le skromne pogoje za kmetijstvo, saj je možno le plitvo oranje, zato je velik del tega področja porasel z gozdom. 2. ilovnato-glinena naplavna področja

ki nudijo boljše pogoje za poljedelstvo. Prirodni pogoji imajo močan odraz v izrabi zemljišča, saj je 48 % vseh površin pod njivami ter 34,5 % pod gozdovi. Pašnikov in travnikov pa je zelo malo. Povprečna velikost posesti je 5,9 ha.

V zadnjih desetletjih so se skrčile njivske površine za 7 ha ali 4,5 %, pašniki za 31 ha ali 45,6 %. Narasle pa so površine gozdov za 37 ha ali 50 %.

Glede na velik delež njiv so v rastlinski proizvodnji v ospredju prehranbene rastline, ki dajejo 65 % celotne vrednosti rast. proizv. V okviru teh je na prvem mestu krompir / 64,2 % /, sledi pšenica / 17 % / in rž / 16 % /, medtem ko so ostale kulture le malo pomembne. Izmed krmilnih rastlin je na prvem mestu koruza / 69,5 % /, travniki in pašniki pa dajejo 1/4 produkcije krmnih rastlin.

Rastlinska proizvodnja na 1 ha je relativno visoka in znaša povprečno 27 ŽE skupno. Pri prehranbenih rastlinah 28,3 ŽE in pri krmnih rastlinah 25,5 ŽE. Na kmečkega prebivalca znaša skupen povpreček 28,5 ŽE, od tega pri prehranbenih rastlinah 18,5 ŽE in pri krmnih 10,0 ŽE. Skupen povpreček na aktivnega kmečkga prebivalca znaša 40,1 ŽE.

Govedoreja tvori 52,8 % GNŽ, pri tem pa je uveljavljena izrazita mlečna smer, saj krave predstavljajo 93,2 % GNŽ pri goveji živini. Zelo pomembna je svinjereja / 25,3 GNŽ /, ki je namenjena tržnim potrebam. Pedološke razmere dajejo ugodne pogoje za razvoj konjereje, ki je močno zastopana / 17,5 % GNŽ /.

Število GNŽ na 1 ha kmetijske površine je sorazmerno visoko in znaša 1,353, na kmečkega prebivalca 1,500 ter na aktivnega kmečkga prebivalca 2,110.

Klasifikacija gospodarstev je slična kot v Selah. Prevladujejo / 47 % / mešana gospodarstva z dodatnim dohodkom od neagrarnih gospodarskih panog, čistih kmečkih gospodarstev je nekaj manj / 43 % /, le malo pa je neagrarnih gospodarstev / 10 % /.

S L I V N I C A

Katastrska občina Slivnica leži 9 km južno od Maribora v nadmorski višini 267 m. Obsega raven in malo valovit svet od zahodnih obronkov Pohorja do prodnih nasipin. Slivnica je tipična predstavница izgonske pokrajine, le s svojim vzhodnim delom sega v prodnato področje. Po vplivu talnih pogojev na izrabo zemljišča in gospodarsko usmerjenost se oba prirodna predela med seboj močno razlikujeta. v zahodnem predelu so izgonški potoki, ki tečejo s Pohorja nanesti na prodnato osnovo precej ilovnato - glinenega materiala, ki povzroča slabo propustnost in zamočvirjenost področja. Od izgonskega Slivniškega potoka vodijo na vse strani številni jarki, ki služijo namakanju v suhi dobi leta, v manjši meri pa odvajajo vodo v jesenskem in zimskem času. Vzhodno od železniške proge ilovnato - glineni nanosi zginajo, na dan pa prihaja prodnata osnova. Ta črta je ostra ločnica tudi v gospodarski izrabi zemljišča. v vlažnem ilovnato - glinenem predelu prevladujejo travniki, na suhem prodnem predelu pa njive.

Povprečna velikost posesti je leta 1879 znašala 6,66 ha, leta 1963 pa 2,15 ha.

v zadnjih desetletjih so nastale določene spremembe v izrabi zemljišča. Površine njiv so se skrčile za 21,4 ha ali za 19,4 %, porasle pa so površine travnikov 9 ha ali 4,9 % in sadovnjakov za 4,78 ha ali za 47%.

Prehranbene rastline dajejo 32,7 % vrednosti rastlinske proizvodnje. Izmed teh je na prvem mestu krompir / 58,9 % /, sledi pšenica / 27 % / ter rž, čebula in zelje, ki zavzemajo po 3,5 % površin in dajejo od 1,8 do 2,7 % vrednosti produkcije prehranbenih rastlin. Izmed krmnih rastlin je na prvem mestu koruza / 42,5 % /. Ostale krmne rastline, ki zahtevajo intenzivno obdelavo so malo pomembne, pač pa dajejo travniki in pašniki velik del produkcije / 43,9 % /.

Leta 1963 je skupna vrednost rastlinske produkcije znašala na ha povprečno 29 ŽE. Pri prehranbenih rastlinah je bil povpreček 9,5 ŽE in pri krmnih rastlinah 19,5 ŽE. Skupna povprečna rastlinska produkcija na kmečkem prebivalcu je znašala 45,8 ŽE, od tega pri prehranbenih rastlinah 15 ŽE in pri krmnih rastlinah 30,8 ŽE. Na aktivnega kmečkem prebivalcu pa skupno 65 ŽE.

Pri živinoreji je sicer govedoreja na prvem mestu, toda predstavlja le 49,6% GNŽ. V okviru te je poudarjena mlečna smer / krave predstavljajo 83,3 % GNŽ pri goveji živini/. Zaradi močne krmne baze in bližine tržišča je zelo važna svinjereja / 26,9 % GNŽ / ter perutninarstvo konji predstavljajo 18,2 % GNŽ.

na 1 ha kmetijskih površin goje povprečno 1,160 GNŽ, na kmečkega prebivalca pa povprečno 1,800 GNŽ. Na aktivnega kmečkega prebivalca pa 2,580 GNŽ.

S T A R Š E

Kakor je Slivnica karakteristična predstavnicca za vse izgonsko ozemlje severno od Cretov, tako je katastrska občina Starše značilna predstavnicca Dravskega polja. Njeno ozemlje obsega oba značilna prirodna predela' področje teras in aluvialno ravnico. Na zahodu obsega najvišjo diluvialno teraso s slabimi, grobo prodnatimi tlemi, zato večino tega področja pokrivajo gozdovi. V dokaj nizki ježi se spusti svet proti vzhodu. Na drugi strani terase je vsa površina v njivah, kajti prod je tukaj prekrit z nekoliko debelejšim slojem prsti. Takoj pod cesto Maribor - Ptuj pa poteka ježa prve terase, ki je deloma pod njivami, deloma pa travniški svet. Pod to teraso se začne drugi značilni del t.j. aluvialna ravnica, s peščeno, večrat preplavljeno prstjo. To področje je zamočvirjeno, zato ga zadnje čase osušujejo in spreminjajo v njive. Naselje je na začetni stopnji deagrarizacije. Sinovi kmetov, ki se zaposle v neagrarnih dejavnostih, ne ostajajo doma in si ne zidajo hiš, temveč se odseljujejo. Dan je delovna sila srednjih let, ki še lahko obdeluje zemlje, je pa prestara, da bi se usmerila v druge poklice. Povprečna velikost posesti je 6 ha.

Prehranbene rastline so v letu 1963 dale 41,6 % vrednosti rastlinske proizvodnje. Izmed teh je na prvem mestu krompir / 52,1 % / sledi pšenica / 29,8 % / in rž / 9,2 % /. Izmed krmnih rastlin je sicer na prvem mestu še vedno koruza / 35,8 % / toda močno narašča pomen detelje / 15,1 % / in okopanin / 14,4 % /. Travniki in pašniki dajejo skupno nekaj manj kot 1/4 vrednosti krmnih rastlin. Skupna vrednost rastlinske proizvodnje je leta 1963 znašala povprečno 24,5 ŽE na ha kmetijskih površin, in

to pri prehranbenih rastlinah 28,1 ŽE in pri krmnih rastlinah 22,4 ŽE. Na kmečkega prebivalca je prišlo povprečno 11,5 ŽE pri prehranbenih rastlinah in 16,1 ŽE pri krmnih rastlinah ter skupno 27,6 ŽE. Na aktivnega kmečkega prebivalca pa je skupen povpreček 49,6 ŽE.

Govedoreja predstavlja samo 56,2 % GNŽ, pač pa je pri tem močno izražena mlečna smer/krave tvorijo 95,6% GNŽ pr govedoreji/. Močna razširjenost koruze in okopanin omogočajo svinjerejo, ki predstavlja 29,9% GNŽ. Konjereja je manj pomembna kot v drugih predelih ter predstavlja 9,8 % GNŽ.

Na 1 ha kmetijske površine goje povprečno 1,324 GNŽ. Na kmečkega prebivalca 1,708 GNŽ, na aktivnega kmečkega prebivalca pa povprečno 3,049 GNŽ.

SKUPNA PROBLEMATIKA AGRARNEGA GOSPODARSTVA NA DRAVSKEM POLJU

Na osnovi analize štirih karakterističnih katasterskih občin lahko ugotovimo naslednje skupne probleme:

1. Proces ozelenjevanja

V obravnavanem obdobju traja nenehen proces ozelenjevanja. Ta proces je znatno počasnejši kot v gorskem svetu ter poteka tako, da se njive spremenjajo v travnike, pašniki pa v gozdove. Skupno so se njivske površine skrčile za 2 235 ha ali za 17,4 %, pašniki pa za 824 ha ali za 28,4 %. Narasle pa so površine travnikov in sadovnjakov za 1 516 ha ali za 33,2 % in površine gozdov za 1 502 ha ali za 38,5 %.

2. Nagla rast njivske površine na kmečkega prebivalca

Njivska površina na kmečkega prebivalca v zadnjih letih, kljub krčenju njiv naglo narašča. Rast je močnejša, čim bolj je področje oddaljeno od industrijskih središč in prometnih poti in čim slabši so prirodni pogoji. Povprečno je njivska površina na kmečkega prebivalca porasla od 1931 do 1961 od 0,78 ha na 1 ooha. Na aktivnega prebivalca pa v istem času od 1,42 ha na 1,66 ha.

3. Usmerjenost rastlinske proizvodnje

Za Dravsko polje je značilno, da povsod v rastlinski proizvodnji močno prevladuje produkcija prehranbenih rastlin s sorazmerno visokim številom

lom ŽE na ha. Glavne kulture si kropir, ki daje več kot polovico vrednosti prehranbenih rastlin, in pšenica ter rž. Ostale kulture so malo pomembne. Izmed krmilnih rastlin je povsod daleč na prvem mestu koruza, sledi detelja, pomen travnikov in pašnikov ne skromen.

4. Kmetijska produkcija na ha in na kmečkega prebivalca

Produkcija na ha in na kmečkega prebivalca je relativno visoka. Poudariti pa moramo, da je produkcija na kmečkega prebivalca visoko samo navidezno, ker je na tem področju precej prebivalstva, ki so zaposleni v neagrarnih poklicih ter se po rednem delu bavijo s kmetijstvom kot dodatno panogo, kmetijska produkcija pa je preračunana samo na kmečk~~e~~ prebivalce.

5. Struktura živinoreje

Svojstveni prirodni in družbeni pogoji se močno odražajo v strukturi živinoreje. Govedoreja ni tako v ospredju kot v ostalih predelih, toda pri tej je izražena izrazita mlečna smer. Svinjereja ima izredno velik pomen. Za slovenske razmere goje veliko število GNŽ na 1 ha kmetijske površine.

6. Klasifikacija gospodarstev

Na Dravskem polju prevladajo mešana gospodarstva / 57 % / kjer je del družinskih članov zaposlen v neagrarnih poklicih. Čistih kmečkih gospodarstev je znatno manj / 33% /, precej pa je nekmečkih gospodarstev / 10% /.

III. H A L O Z E

Tudi za področje Haloz smo podrobno analizirali 4 sonde. Izbrali smo take katastrske občine, ki se med seboj močno razlikujejo glede na prirodne in družbene pogoje, razvoj posestne strukture in genezo izrabe zemljišča.

V E L I K A V A R N I C A

Velika Varnica je primer južne, obmejne katstrske občine, kjer dosega

absolutne višine preko 500 m nm. Velika Varnica je področje višjega sveta, ki je mikroklimatsko za vinogradništvo najmanj ugoden, zato so tu vinogradniške površine relativno manjše, vinogradi obsegajo le 8,8%, skoraj izključno drugo in tretje razrednih vinogradov. Njivske površine zavzemajo 15 % površin in v teku obravnavanega obdobja niso doživele bistvenih sprememb. Pač pa so se travniki močno razširili / za 50,6 ha ali 188% / na račun pašnikov in gozdov. Toda kljub temu gozd še danes zavzema 41 % vseh površin. Glede na to, da je Velika Varnica področje višjega sveta, da ima slabše prirodne pogoje za vinogradništvo in da je precej oddaljena od Dravskega polja in s tem od večjih urbanskih središč je ostala področje izrazite domačinske posesti s sorazmerno / za haloške razmere / veliko povprečno zemljiško posestjo / 4,9 ha /.

Glede na navedene prirodne in družbene pogoje je poljedelska proizvodnja manj specializirana v vinogradniško smer. Prehranbene rastline dajejo samo 17% celotne rastlinske proizvodnje. Od teh so najvažnejše: vino / 43,7 % /, pšenica / 40,6 % / in krompir / 13,6 % /. Ostale kulture so malo pomembne. V primerjavi z ostalimi Halozami je v Veliki Varnici stopil pomen koruze močno v ozadje / 17,1 % /, narašča pa pomen detelje ovsa, ječmena in okopanin. Večino krmne produkcije dajejo travniki in pašniki / 56,3 % /,

Skupna povprečna vrednost rastlinske produkcije na ha je 12,2 ŽE, od tega pri prehranbenih rastlinah 11,8 ŽE in pri krmnih rastlinah 12,5 ŽE. Skupen povpreček na kmečkega prebivalca je 11,8 ŽE, od tega pri proizvodnji prehranbenih rastlin 2,0 ŽE in pri krmnih rastlinah 9,8 ŽE. Na aktivnega kmečkega prebivalca pa skupno 18,1 ŽE.

Najvažnejša panoga živinoreje je govedoreja, ki predstavlja 80,8 % GNŽ. V okviru te je v ospredju vzreja mlade živine in volov, krave tvorijo zamo 44,8 % GNŽ pri govedu. Vse ostale paoge živinoreje so malo pomembne.

Na ha kmetijske površine goje 0,494 GNŽ, na kmečkega prebivalca 0,472 GNŽ in na aktivnega kmečkega prebivalca 0,724 GNŽ.

V Veliki Varnici prevladujejo čista kmečka gospodarstva / 80,1 % /, mešanih gospodarstev je malo / 13,4 / Precej pa je gospodarstev, kjer gospodarijo stari ljudje, brez naslednikov / 5,5 % /.

D O L A N E

Katastrska občina Dolane je tipična predstavnica dolinskih ilovnato peščenih področij s sorazmerno enako razdelitvijo površina na njive / 29 %/, travnike /27%/ in gozd /26%/. Vinogradi obsegajo le 1 % površin. Istočasno pa so Dolane primer vlažnih dolinskih travniških in gozdnih področij, kamor so kmetje z Dravskega polja prodirali in iskali dopolnitev za svoje gospodarstvo v pridobivanju travnikov, pašnikov in gozdov. Leta 1824 je bilo v Dolanah 16 posestnikov domačinov s povprečno velikostjo posesti nad 10 ha, poleg njih je bil 1 posestnik iz sosednje katastrske občine in graščina, torej 18 posestnikov. Stoletni proces drobitve posesti in prodiranja kmetov iz drugih katastrskih občin, ki so si tukaj iskali dopolnitev za svoje gospodarstvo, je povzročil zelo močno razdrobljenost posesti, saj je danes 151 posestnikov / od tega 24 Haložanov iz sosednjih katastrskih občin, 54 posestnikov Polancev/. Povprečna posest domačinov je 2,83 ha. Proces drobljenja posesti in prehanje zemlje v roke posestnikov iz drugih katastrskih občin z drugačnimi prirodnimi pogoji je povzročil močne spremembe v izrabi zemljišča. Njivske površine so se skrčile za 23 %, travniki za 16 % in vinogradi za 20 %.⁴⁴ Arasle pa so površine sadovnjakov za 12%, pašnikov za 130 % in gozdov za 11 %.

V tesni povezavi s svojstvenimi prirodnimi pogoji in socialno posestno strukturo je produkcija prehrabnih rastlin skromna in sestavlja le 27,4 % vrednosti celotne ratslinske proizvodnje. Pri rastlinah za prehrano sta na prvem mestu pšenica / 34,5 %/ in krompir / 34,2% /, sledi sadje, rž in vino. Izmed krmilnih rastlin je na prvem mestu koruza s 34,23 % vrednosti. Travniki in pašniki dajejo več kot polovico vrednosti, medtem ko so ostale kulture le skromno zastopane.

Povprečna rastlinska proizvodnja na 1 kmetijskih površin je skromna in znaša skupno 14,4 ŽE. od tega pri prehrabnih rastlinah 13,3 ŽE in pri krmilnih rastlinah 14,8 ŽE. Producerska na kmečkem prebivalcu je zaradi velikeda delaža vzdrževanega prebivalstva zelo niska in znaša povprečno 10,6 ŽE, od tega pri prehrabnih rastlinah 2,9 ŽE in pri krmilnih

rastlinah 7,7 ŽE. Na aktivnega kmečkega prebivalca pride povprečno 40,8 ŽE.

Heterogenost prirodnih in družbenih pogojev se močno odraža tudi pri živinoreji. Govedoreja je sicer v ospredju in predstavlja 64,5 % GNŽ, ima pa le rahlo poudarjeno mležno smer / krave sestavljajo 63,6% GNŽ pri govedu/. Močno so zastopane tudi ostale panoge: svinjereja 18,5 % GNŽ, konjereja 11,5 % GNŽ ter perutninarstvo s 5,5 % GNŽ.

Na ha kmetijske površine goje povprečno 0,775 GNŽ, na kmečkega prebivalca 0,573 GNŽ ter na aktivnega kmečkega prebivalca 2,200 GNŽ.

V Dolanah pre lađujejo mešana gospodarstva, t.j. gospodarstva kmetov, ki imajo dodatne dohodke od neagrarnih gospodarskih panog, teh je 51,7 odstotkov, čistih kmečkih gospodarstev je 41,4 %. Ostalo pa so gospodarstva kjer gospodarijo stari ljudje brez naslednikov.

M A J S K I V R H

Katastrska občina Majski vrh obsega gričevnat svet, glavna slemenška uravnava poteka v višini 320-340 m in je zelo neenotna. Smeri slemenitve se često menjavajo, glavni grebeni imajo meridionalno smer. Matično osnovo tvori glinasto peščen lapor, ki daje odlično osnovo za razvoj vinogradniških tal. Klimatske razmere za pridelovanje kvalitetnih vin so več kot zadovoljive.

Ugodne pedološke, klimatske in reliefne razmere ter izredno ugodna prometna lega je že od nekdanj pritegovala tujce, da so kupovali to zemljo in si urejevali vinograde. Ze leta 1824 so imeli domačini samo 5% vse zemlje in 5 % vinogradov, maložani / t.j. ljudje iz drugih katastrskih občin Haloz / 4 % zemlje in 1 % vinogradov, Polanci 21 % zemlje in 16 % vinogradov in meščani 70 % vseh zemljišča in 78 % vseh vinogradov. Povprečna velikost posesti pri domačinih je bila 1,43 ha, pri meščanih 9,01 ha. Spremenjene družbeno ekonomske razmere so povzročile velike spremembe v izrabi zemljišča. vinogradniške površine so se skrčile za 44,47 ha ali za 52 % , narasle pa so površine

travnikov za 16 ha ali 147%, sadovnjakov za 31 ha ter pašnikov za 5 ha. Izvedba agrarne reforma ter odprava viničarskih odnosov sta močno spremenili socialno posestno strukturo. Danes posedujejo domačini 19,5 % vseh zemljišča in 11,6 % vinogradov, Haložani 3,6 % zemljišč in 2,1 % vinogradov, Polanci 7,1 % zemljišč in 3,3 % vinogradov, meščani 0,9 % zemljišč in 1,3 % vinogradov ter agrokombinat 69 % vseh zemljišč ter 79,7 % vinogradov. Vinogradi agrokombinata so v veliki meri obnovljeni, deloma v vrstno-žičnih nasadih, deloma pa v terasah. Povprečna velikost posesti domačina je 2,9 ha.

Produkcija prehrabnih rastlin daje 51,2 % vrednosti celotne rastlinske proizvodnje. V okviru prehrabnih rastlin pa dajeta vinograd in sadovnjak 95,3 % celotne produkcije. Od krmnih rastlin je najvažnejša koruza, ki daje 56,8 % vrednosti, travniki in pašniki pa 24,2 %.

Skupna povprečna produkcija na ha kmetijske površine je 18,4 ŽE, od tega pri prehrabnih rastlinah 16,4 ŽE in pri krmnih 19 ŽE. Na kmečkega prebivalca je skupne povpreček 7,8 ŽE, od tega pri krmnih 3,8 ŽE in pri prehrabnih 4 ŽE. Na aktivnega kmečkega prebivalca pa je skupen povpreček 17,5 ŽE.

Glavna panoga živinoreje je govedoreja / 72,8 % GNŽ/, pri tem je poučarjena mlečna smer / krav 76 % /. Ostale panoge živinoreje so nekoliko šibkeje zastopane kot v ostalih Haložah.

Na ha kmetijske površine goje 1,222 GNŽ, kmetičkega prebivalca 0,359 GNŽ ter na aktivnega kmečkega prebivalca 0,759 GNŽ;

Nizka produkcija na ha in na kmečkega prebivalca nam ne da realne slike in sama še ne pomeni skromnega življenskega standarda, kajti večina gospodarstev je takih / 60 % /, ki imajo dodatne dohodke od zaposlitve v neagrarnih gospodarskih panogah, le 30 % je čistih kmečkih gospodarstev.

P A R A D I Ž

Katastrska občina Paradiž obsega dve meridionalno potekajoči slemeni

ki se v bližini hrvatske meje združita. Obe slemeni imata vrsto krajših stranskih reber. Slemena zaradi svoje meridionalne usmeritve nimajo najboljših mikroklimatskih pogojev za vinogradništvo, zato so tukaj pretežno drugorazredni vinogradi. Verjetno so poleg drugih činiteljev prav te mikroklimatske razmere povzročile, da so se vinogradi nekaj skrčili / 8,45 ha ali 17 % /. Skrčile so se tudi njive / 18,12 ha ali 27 %/, narasle pa so površine travnikov, sadovnjakov in pašnikov. Intenzivnost vinogradniške proizvodnje pa je kljub temu še precejšnja, saj zavzemajo vinogradi 17,5 % vseh površin. Strma in zavi ogradništvo manj primerna področja zavzemajo pašniki, medtem ko so njive na bolj ali manj vlažnem dolinskem dnu. Paradiž je predstavnica katastrskih občin, kjer je večina zemlje v rokah domačinov, saj tujei posedujejo samo 5 % površin, družbeni sektor pa samo 0,6 %. V južnem delu se je obdržala nekoliko večja posest, medtem ko je v severnem delu razdrobljenost zelo velika. Povprečna poset je 2,38 ha.

Prehrambene rastline dajejo 29,7 % vrednosti rastlinske produkcije. Izmed teh je na prvem mestu krompir / 40,4 %/, sledi pšenica / 23,6%/, vino / 20,9%/, in sadje / 15,1 %/. Izmed krmilnih rastlin je na prvem mestu kuzuza / 39,4 %/, travniki in pašniki pa dajejo več kot 1/2 vrednosti proizvodnje krmilnih rastlin, medtem ko so ostale kulture le malo pomembne.

Povprečna vrednost rastlinske proizvodnje na ha kmetijskih površin je zelo skromna in znaša 10,8 ŽE, od tega pri prehrabnih rastlinah 10,1 ŽE in pri krmilnih rastlinah 11,1 ŽE. Na kmečkega prebivalca pride v skupnem povprečku 5,3 ŽE, od tega pri prehrabnih 1,6 ŽE in pri krmilnih 3,7 ŽE, na aktivnega kmečkega prebivalca pa skupno 9,3 ŽE.

kot v ostalih katastrskih občinah je tudi v Paradižu pri živinoreji v ospredju govedoreja / 62,2 % GNŽ/ z mežno poudarjeno mlečno smerjo / 83% GNŽ pri govedoreji so krave/. Svinjereja daje 18,3 % GNŽ, konjereja pa 13,7 % GNŽ.

Na 1 ha kmetijske površine goje 0,755 GNŽ, na kmečkega prebivalca povprečno 0,393 GNŽ ter na aktivnega kmečkega prebivalca 0,655 GNŽ.

v katastrski občini Paradiž prevladujejo čista kmečka gospodarstva 49 ali 63,6%, mešanih gospodarstev je mnogo manj kot v ostalih predelih/ 17 ali 22,1 % /, nekaj pa je gospodarstev/ 11 ali 14,3 %/ kjer gospodarijo starejši ljudje brez naslednikov.

Nizka rastlinska in živinorejska produkcija na ha in na kmečkega prebivalca ter prevlada čistih kmečkih gospodarstev brez dodatnih dohodkov kažejo na zelo nizek življenjski standard in na prenaseljenost področja. Pri tem pa moramo poudariti, da je ta prenaseljenost le navidezna, ker je velik delež vzdrževanega kmečkega prebivalstva.

SKUPNA PROBLEMATIKA AGRARNEGA GOSPODARSTVA V HALOZAH

1. Ozelenjevanje

V obravnavanem obdobju lahko za celotne Haloze ugotovimo naslednje karakteristične spremembe v izrabi zemljišča. Kmetijske površine so porasle od 58,4 % na 59,6 % ali za 152 ha. Njive in vrtovi so se skrčili od 19,9 % na 15,56 % ali za 618 ha, vinogradi od 11,4 % na 9,36% ali za 284 ha. Površine sadovnjakov pa so porasle od 0,7 % na 3,6 % ali za 407 ha. Travniki in pašniki so se povečali od 26,4 % na 31,1 % ali za 649 ha. Površine gozdov pa so se zmanjšale od 37,1 % na 36,1 % ali za 152 ha.

Po posameznih karakterističnih področjih so ti premiki dokaj različni glede na različne prirodne in družbene pogoje. Njivske in vinogradniške površine se krčijo v vseh prirodnih predelih, intenzivnost pa je močno odvisna od reliefnih in mikroklimatskih pogojev, prav posebno pa od socialno ekonomskih razmer. Glede na nizko število ZE na ha in na kmečkega prebivalca lahko predvidevamo, da se bo proces ozelenjevanja tudi v bodoče naglo nadaljeval, posebno v predelih, kjer ni možno uvesti strojnega obdelovanja.

2. Osnova krmne baze so nenegovani travniki in pašniki

Nenegovani travniki in pašniki dajejo od 25- 50% vrednosti krme. V kolikor pa koruzo, ki je povsod glavna kultura krmnih rastlin, lahko štejeemo k prehrabnim rastlinam se delež travnikov in pašnikov dvig-

ne na 80%. Strukturne kulture so zelo skromno zastopane, tudi pomen intenzivnih krmnih rastlin je minimalen.

3. Rastlinska produkcija

Za celotne Maloze je značilna zelo nizka produkcija na ha in na kmečkega prebivalca, saj je v celotnem Podravju najnižja.

4. Struktura živinoreja

Po vrstah živine je povsod najvažnejše govedo. V vseh krajih je uveljavljena mlečna smer, prav posebno pa v krajih kjer prevlada drobna posest. Na ha površine goje glede na skromno krmno bazo visoko število GNŽ, zelo skromno pa je na kmečkega in na aktivnega kmečkega prebivalca.

5. Klasifikacija gospodarstev

Celotno področje zajem nagel proces deagrarizacije, ki se odraža v nagli relativni in absolutni depopulaciji in preslajanju kmečkih gospodarstev. Čistih kmečkih gospodarstev je manj kot 40 %, ca 50 % je mešanih gospodarstev, 10 % pa je kmetij, kjer gospodarijo starejši ljudje brez naslednikov. Glede na to, da se mladina naglo odseljuje, doma pa ostajajo samo tisti prebivalci, ki se zaradi starosti ne morejo več preusmeriti v druge poklice, se bo ta proces v bodoče naglo nadaljeval.

IV. LJUTOMERSKO ORMOŠKE GORICE

NUNSKA GRABA

Nunska graba je tipičen primer vinorodnih predelov. Obsega ozko in kratko dolino v Jeruzalemskih gočicah, nad katero se relativno strmo dvigata obe pobočji v podkvasto zaokroženo sleme. Klimatski pogoji za uspevanje vinske trte so izredno ugodni / 990 mm padavin, povp. jul. temperatura je 20. stop. C, temperaturna vsota vegetacijske periode nikoli ne pade pod 3 000 stop. C./.. Največja prirodna ovira vinogradništvu so pomladanske pozebe in toča, ki povzročajo katastrofalne po-

sledice, a nastopajo bolj poredko. Petrografska in pedološka pestrost je zelo velika. V glavnem pa se pojavljajo rjava tla z različno stopnjo opodzoljenosti.

Razvoj socialno posestnih razmer v preteklosti je tesno povezan s pojavom viničarstva, ki je svoje klasične oblike razvila prav v Jeruzalemskih gorinah. Z zakonom o agrarni reformi in zakonom o odpravi viničarskih odnosov je prešlo v družbeno last 70 % celotne površine, vinogradov pa celo 85 %. V zadnjih desetletjih so se skrčile vinogradniške površine za 20 %, sadovnjaki pa so porasli za 84 %, nekaj malega pa tudi travniki in njive. Večina področja zavzema družbeni sektor, kje se uveljavlja mehanizirana obdelava v terasah.

V privatnem sektorju dajejo prehrabene rastline 69,4 % vrednosti celotne rastlinske produkcije. Izmed teh je na prvem mestu pšehica /39,1 %/ sledi krompir /27,8 %/ ter sadje. Od krmnih rastlin je najvažnejša kuzuza /56,9 %/, travniki pa dajejo le 20,2 % vrednosti krmnih rastlin.

Skupen povpreček na ha kmetijskih površin je 23 ŽE, od tega pri prehrabnih rastlinah 23,9 ŽE in pri krmnih rastlinah 21,1 ŽE. Skupen povpreček na kmečkega prebivalca je 5 ŽE, od tega pri prehrabnih 3,5 ŽE in pri krmnih 1,5 ŽE. Na aktivnega kmečkega prebivalca je skupen povpreček 14,2 ŽE.

Govedoreje je najvažnejša panoga živinoreje /72,6 % GNŽ/ z jasno poudarjeno mlečno smerjo /krave tvorijo 82 % GNŽ/. Važni panogi sta svinjereja /18,4 %/ in kokošjereja /5,2 %/.

Na ha kmetijskih površin goje skupno 1,213 GNŽ, na kmečkega prebivalca pa povprečno 0,417 GNŽ ter na aktivnega kmečkega prebivalca 1,180 GNŽ.

Med gospodarstvi prevladujejo gospodarstva delavcev z dodatnimi dohodki od kmetijstva ter gospodarstva kmetov z dodatnimi dohodki od neagrarnih panog gospodarstva, le malo /12 %/ pa je čistih kmečkih gospodarstev.

R U N E Č

Katastrska občina Runeč leži v zahodnih Ljutomersko-ormoških gorica^h v nadmorski višini 280- 300 m. Obsega položna slemena prekrita z debelim slojem peščene in ilovnate prsti. Blage reliefne oblike povzročajo slabše mikroklimatske razmere, zato je vinogradništvo na tem področju manj razširjeno. Ti slabši mikroklimatski pogoji pa prihajajo ob uveljavljanju racionalnejših oblik proizvodnje vedno bolj do veljave, predvsem zaradi konkurenčnosti sosednjih področij, ki imajo boljše mikroklimatske pogoje, kar povzroča naglo opuščanje vinogradov na tem predelu. V zadnjih 70 letih so se vinogradniške površine sketčile za polovico, narasle pa so površine njiv, sadovnjakov in pašnikov.

Prehrambene rastline dajejo 46,9 % vrednosti rastlinske produkcije. Izmed teh je na prvem mestu krompir / 33%/, sledi pšenica / 29 % / rž/13,9 % / ter sadje in zelenjava. Od krmnih rastlin je naprvem mestu koruza /35,6%/, sledi detelja/ 24,7 % / ,travniki in pašniki pa dajejo le 22,8 % vrednosti krmnih rastlin.

Skupna rastlinska proizvodnja znaša povprečno na ha kmetijskih površin 26,2 ŽE. Pri prehrambenih rastlinah 30,2 ŽE in pri krmnih rastlinah 22,2 ŽE. Na kmečkega prebivalca pride skupno 11,2 Že ,od tega pri prehrambenih 5,2 ŽE in pri krmnih 6 ŽE. Na aktivnega kmečkega prebivalca pa je skupen povpreček 25, 5 ŽE.

Pri živinoreji je v ospredju govedoreja / 66, 8 % GNŽ/ s poučfjeno mlečno smerjo / 75 % GNŽ pri govedu so krave/. Svinjereja predstavlja 25,4 % GNŽ, perutninarstvo 4,7 % GNŽ ,konjereja pa le 2,7 % GNŽ.

Na ha kmetijske površine goje v povprečju 1,150 GNŽ, na kmečkega prebivalca 0 ,600 GNŽ in na aktivnega kmečkega prebivalca 1, 120 GNŽ.

BUČKOVCI

Katastrska občina Bučkovci leži v zahodnih Ljutomersko - ormoških goricah v nadmorski višini 260- 300 m. Reliefnost je dokaj razgibano področje in obsega v osredju vlažno dolino Turje, na severu pa terasasto slame, ki se strmo spušča v dolino Sčavnice ter na jugu dve položnejši slemni. Južna slemena pokrivajo prodnata tla, osrednji in severni del pa težka in vlažna ilovnata tla.

V zadnjih desetletjih v izrabi zemljišča niso nastale bistvene spremembe. Skrčili so se vinogradi za 7 ha, pašniki za 9 ha ter nekaj malega njiv in gozdovi, narasle pa so površine sadovnjakov. Od skupno 124 ha njiv je bilo v letu 1963 obdelanih 119 ha, kar je 96 %.

Produkcija prehrabnih rastlin daje 46,8 % celotne rastlinske proizvodnje. Po pomembnosti je na prvem mestu pšenica / 40,4 % /, sledi krompir / 27,1 % /, sadje / 19,1 % /, rž / 10,2 % / in vinograd / 3,2 % /. Izmed žit taric namenjenih krmi je na prvem mestu kuruza / 20,7 % /, čeprav daleč ni tako v ospredju kot v drugih katastrskih občinah. Detelja daje 13,5 % vrednosti, travniki in pašniki pa 47,2 %.

Skupna povprečna rastlinska proizvodnja na ha kmetijske površine znaša 19,4 ŽE. Pri prehrabnih rastlinah 24,2 in pri krmnih rastlinah 16,5 ŽE. Na kmečkega prebivalca pride povprečno 20,6 ŽE, od tega pri prehrabnih rastlinah 9,6 ŽE in pri krmnih rastlinah 11,0 ŽE. Na aktivnega kmečkega prebivalca pa skupno 30,7 ŽE.

Govedoreja predstavlja 67,9 % GNŽ, pri tem je dokaj poudarjena mlečna smer / 75 % GNŽ /. Svinjereja je manj pomembna in predstavlja le 19,2 % GNŽ, narašča pa pomen konjereje / 11,4 % GNŽ. Perutninarstvo in drobnica sta malo pomembna, saj predstavljata le 1,1 in 0,4 % GNŽ.

Število GNŽ na ha kmetijske površine znaša 1,040, na kmečkega prebivalca 1,260 ter na aktivnega kmečkega prebivalca 1,645.

Klasifikacija gospodarstev kaže Bučkovce kot izrazito kmečko področje saj je 75 % čistih kmečkih gospodarstev, ki posedujejo 86 % vseh zemljišč, 10 % je mešanih gospodarstev, ki posedujejo 4,9 % zemljišč, ostalo pa so gospodarstva delavcev z dodatnimi dohodki iz kmetijstva.

SKUPNA PROBLEMATIKA AGRARNIH PREDELOV V LJUTOMERSKO-ORMOŠKIH GORICAH

1. Spreminjanje zemljiških kategorij

V celotnih Ljutomersko -ormoških goricah lahko opazimo rahlo spreminjanje zemljiških kategorij. Na splošno se krčijo njivske površine in vinogradi, naraščajo pa površine pašnikov in gozdov. Zaradi številnih upravno-teritorialnih sprememb je točna primerjava otežkočena.

2. Razvoj njivskih površin na kmečkega prebivalca

Pri razvoju njivskih površin na aktivnega kmečkega prebivalca v zadnjih 30 letih ni večjih sprememb. Leta 1931 je prišlo na aktivnega kmečkega prebivalca 0,76 ha, leta 1953 0,73 ha in leta 1961 0,82 ha. Rast je zaradi goste naselitve minimalna.

3. Usmerjenost rastlinske proizvodnje

Za celotno področje je značilno, da je razmerje med pridelovanjem prehrabnih pridelkov in gojenjem krmnih rastlin precej v ravnotežju. Le v bolj vinorodnih katastrskih občinah po vrednosti nekaj prevlada gojenje prehrabnih rastlin. Glavne prehrabne kulture so ~~mmmm~~ pšenica, krompir in vino. Glavni krmni kulturi pa kuruza in detelja.

4. Produkcija na ha kmetijskih površin in na prebivalca

Rastlinska produkcija na ha kmetijskih površin je relativno visoka. Produkcija na kmečkega prebivalca pa je na splošno zelo skromna, kar ob pomanjkanju drugih virov zaposlitve kaže na nizek življenjski standard in na agrarno prenaseljenost.

5. Struktura živinoreje

Glavna panoga živinoreje je govedoreja, katera je usmerjena v mlečno smer. Velik pomen ima svinjereja, ki predstavlja 1/4 GNŽ ter perutniarstvo. Pomen konjereje močno nazaduje. Področje ima za naše razmere dokaj visoko število GNŽ na ha kmetijske površine, zelo nizko pa na prebivalca.

S E B E B O R C I

Katastrska občina Sebeborci zavzema tri reliefne enote; ravno in sušno pleistocensko teraco, obrobje terciarnega gričevja ter vlažnejši svet ob potokih, ki pritekajo iz Goriškega ter se zajedajo v teraso. Najobsežnejši in za kmetijsko izrabo najugodnejši del predstavlja dva kilometra široka pleistocenska terasa, sestavljena iz proda in peska ter pokrita s tanjko ilovnato prstjo. Svet na terasi, posebno jugovzhodno od vasi, je v veliki meri izkoriščen za njive. Vlažne aluvialne ravnice ob potokih, ki so prekrite z ilovnatimi nanosi, izkoriščajo v pretežni meri za travnik in gozd. Obrobje terciarnega gričevja sestavljajo peski, ki so prekriti s slabo prstjo. Ta predel izkoriščajo različno, v pretežni meri je prekrit z gozdom, deloma pa so na njem tudi njive in vinogradi.

V zadnjih desetletjih v izrabi zemljišča ni večjih sprememb. Mahlo se krčijo njivske in vinogradniške površine, naraščajo pa travniki.

V letu 1962 so prehrabene rastline dajale 54,7 % celotne rastlinske proizvodnje. Izmed teh je na prvem mestu krompir / 30,7 % / in pšenica / 30,3 % /, važno mesto sta imeli rž in soržica / 22,3 % / ter zelenjava, medtem ko so ostale kulture malo pomembne. Pri krmnih rastlinah dajejo travniki 47,8 %, koruza 22,4 % in detelja 19,3 %.

Skupen povpreček rastlinske proizvodnje je 26,9 ŽE na ha kmetijskih površin. Pri prehrabnih rastlinah 22,3 ŽE in pri krmnih rastlinah 19,3 ŽE. Skupen povpreček rastlinske proizvodnje na kmečkega prebivalca je zaradi precejšnjega števila mešanih in delavskih gospodarstev precej visok in znaša 26,6 ŽE, od tega pri prehrabnih 14,4 ŽE in pri krmnih 12 ŽE.

Pri živinoreji je najvažnejša govedoreja z močno poudarjeno mlečno smerjo. Pri perutninarstvu se kljub prevladi kokošjereje močno uveljavljajo tudi druge vrste. Na ha kmetijskih površin goje 1,129 GNŽ, na kmečkega prebivalca 1,467 GNŽ in na aktivnega kmečkega prebivalca 1,986 GNŽ.

Klasifikacija gospodarstev kaže Sebeborce kot izrazito agrarno naselje, kjer je več kot polovica/ 52,8 % / čistih kmečkih gospodarstev, nekaj več kot 1/4 je gospodarstev, kjer je del članov zaposlen v neagrarnih gospodarskih panogah, ostalo pa so gospodarstva delavcev katerim je kmetijstvo dodatna gospodarska panoga.

SKUPNA PROBLEMATIKA AGRARNIH PREDDEL OV

Na osnovi sondnih raziskav in statističnih podatkov lahko ugotovimo nekatere skupne probleme celotnega področja.

1. Ozelenjevanje agrarnih predelov

Kljub velikim razlikam v prirodnih in družbenih pogojih lahko v celotnem področju opazamo proces ozelenjevanja, ki pa ima glede na navedene razlike različno smer in intenzivnost. V gorskem svetu, kjer prevlada velika zemljiška posest in so slabši prirodni pogoji za kmetijstvo, travnike in pašnike prerašča gozd, funkcijo teh pa prevzemajo njive. V predelih kjer je manjša zemljiška posest in so nekoliko boljši prirodni pogoji za kmetijstvo se na opuščeni njivah urejujejo pašniki in travniki. Na Dravskem polju ter v Ljutomersko - ormoških goricah se krčijo njive, vinogradi in travniki, naraščajo pa površine pašnikov in gozdov. V Halozah se na opuščeni njivah in vinogradih urejujejo sadovnjaki in travniki.

Intenzivnost tega procesa je tem večja, čim slabši so prirodni pogoji in čim večja je zemljiška posest.

2. Porast njivske površine na kmečkega prebivalca

Kljub naglemu krčenju njiv, njivska površina na kmečkega prebivalca vz vseh predelih naglo narašča. Rast je močnejša, čim bolj je področje oddaljeno od neagrarnih središč in prometnih vezi, čim slabši so prirodni pogoji in čim večja je zemljiška posest.

Porast njivske površine na aktivnega kmečkega prebivalca je znatno večja kot na kmečkega prebivalca, kar nam dokazuje, da se bo ta proces tudi v bodoče naglo nadaljeval.

3. Usmerjenost rastlinske proizvodnje

V usmerjenosti rastlinske proizvodnje so po posameznih prirodnih predelih velike razlike. Za ves gorski svet je značilno naglo opuščanje prehrabnih rastlin, posebno tistih, ki zahtevajo več delovne sile. Na Dravskem polju v rastlinski proizvodnji prevladujejo prehrabne rastline v ostalih predelih pa je razmerje med prehrabnimi kulturami in krmnimi precej v ravnotežju.

4. Rastlinska produkcija na ha in na kmečkega prebivalca

Ker je rastlinska produkcija na ha močno odvisna od prirodnih pogojev, zato je najvišja na Dravskem polju / 23- 29 ŽE/, Ljutomersko-ormoških goricah / 20- 26 ŽE/, nižja v Halozah / 10-16 ŽE/ ter najnižja v gorskem svetu / 3- 8 ŽE/. Popolnoma drugačno sliko pa nam kaže pregled produkcije na aktivnega prebivalca, ki je posledica družbeno ekonomskega razvoja zadnjih desetletih in nam hkrati kaže socialno ekonomski položaj kmeta v posameznih predelih. Tu je daleč v ospredju gorski svet / 94- 107 ŽE/, sledi Dravsko polje / 33- 65 ŽE/ Ljutomersko -ormoške gorice / 5-20 ŽE / in Haloze / 5 - 11 ŽE /.

5. Struktura živinoreje

Različni prirodni in družbeni pogoji se močno odražajo v strukturi živinoreje. Govedoreja je povsod v ospredju, to pa tem bolj čim slabši so prirodni pogoji. Povsod je uveljavljena mlečna smer, ki se naglo veča z bližino neagrarnih središč ali boljših prometnih poti. Konjereja je pomembnejša samo na Dravskem polju, drugod je njen pomen minimalen. Svinjereja in kokošjereja pa sta važnejši samo na Dravskem polju in v Ljutomersko - ormoškem področju.

6. Število GNŽ na ha kmetijske površine in na kmečkega prebivalca

Kot pri rastlinski proizvodnji je tudi pri številu GNŽ na ha kmetijske površine na prvem mestu Dravsko polje/, sledi Ljutomersko-ormoško področje, Haloze in kot zadnji gorski svet. Pri številu GNŽ na kmečkega in aktivnega kmečkega prebivalca pa je daleč na prvem mestu gorski svet, sledi Dravsko polje, Ljutomersko- ormoški predel in kot zadnje Haloze.

Klasifikacija gospodarstev in smer spreminjanja agrarnega gospodarstva

Družbeno ekonomske razmere zadnjih let so povzročile naglo manjšanje števila kmečkega prebivalstva. Ta proces je glede na različne prirodne predele imel različne posledice. Poleg močne absolutne depopulacije, ki se najbolj odraža v gorskem svetu in v agrarno prenaseljenih Halozah lahko opazimo tudi naglo preslajanje ostalega prebivalstva. Čista kmečka gospodarstva so povsod v manjšini. V predelih kjer prevlada večja zemljiška posest in slabši prirodni pogoji za kmetijstvo se gospodarstva naglo preusmerjajo v gozdarstvo ali živinorejo. Tam kjer je manjša posest v bližini neagrarnih gospodarskih središč ali v bližini ugodnih prometnih zvez nastajajo mešana gospodarstva, kjer je kmetijstvo samo dodatna gospodarska panoga. V oddaljenih predelih, kjer prebivalstvo nima možnosti zaposlitve v neagrarnih panogah gospodarstva pa so doma pretežno starejši ljudje in srednja generacija, ki se ni mogla več preslojiti v druge poklice.

R A S T L I N S K A P R O D U K C I J A

G O R S K I S V E T

D R A V S K O P O L J E

Koprivna Meža-Takraj Strojna Sela Starše Starošinci Slivnica

Vrednost produkcije prehrambenih rastlin v ŽE / odstotki/:

pšenica	8,9	20,4	26	14,6	29,8	17,4	27,-
rž	38,8	24,5	36,6	20,7	9,2	16,4	1,8
krompir	50,8	41,9	26,6	60,7	52,1	64,2	58,9
ajda	-	-	3,-	-	-	-	-
sadje	-	8,1	5,-	0,4	3	0,1	7,2
o stalo	1,3	5,7	1,-	3,5	5,9	1,9	5,2

Prehrambene rastline dajejo naslednji delež ratslinske produkcije:

	7,5	14,9	25,2	67,-	41,6	65,-	32,7
--	-----	------	------	------	------	------	------

Vrednost produkcije krmnih rastlin v ŽE (odstotki):

oves	3,5	5,2	8,5	5,4	3,3	-	-
ječmen	-	2,5	4,8	1,2	7,2	1,3	4,1
koruza	-	-	-	65,-	35,8	69,5	42,5
detelja	0,6	4,3	3,-	14,4	15,1	4,2	1,4
ost.krm.rast.	-1	1,3	1,-	1,6	14,4	-	1,9
travniki	74,-	82,3	74,-	9,9	21,-	6,7	45,1

Delež krmnih rastlin v rastlinski produkciji (odstotki):

	92,5	85,1	74,8	38,2	58,4	35,-	67,3
--	------	------	------	------	------	------	------

Koprivna Meža- Takraj Strojna Sela Starše Starešinci Slivnica

Rastlinska produkcija na ha v ŽE:

prehrambene rastline:	13,4	14,3	13,4	26,7	28,1	28,3	29
krmne rastline:	3,-	8,5	7,2	18,-	22,4	25,5	29,4
skupno:	3,2	9,1	8,3	23,-	24,5	27,-	29,-

Rastlinska produkcija v Že na kmečkoga prebivalca:

preh. rastline:	4,6	7,7	4,1	14,6	11,5	18,5	15,-
krmne rastline:	56,5	43,9	12,1	7,1	16,1	10,-	30,8
skupno:	61,1	51,6	16,1	21,7	27,6	28,5	45,8

Na aktivnega kmečkoga prebivalca:

skupno	94,7	167,5	84,2	33,6	49,6	40,1	65,-
--------	------	-------	------	------	------	------	------

Struktura živine v GNŽ / v odstotkih/:

konji	17,9	9,8	13,-	24,4	9,8	17,5	18,2
govedo	67,3	75,3	69,3	44,5	56,2	52,8	49,6
svinje	8,6	10,5	11,6	28,5	29,9	25,2	26,9
drobnica	4,4	2,2	3,7	0,1	0,8	-	-
perutnina	1,8	2,2	2,4	3,4	3,2	4,5	5,3

Delež krav pri govedoreji (v odstotkih GNŽ):

	54,5	75,3	50,8	84,6	95,6	93,2	83,3
--	------	------	------	------	------	------	------

Število GNŽ na:

ha kmet.pov.	0,218	0,446	0,557	0,830	1,324	1,3555	1,160
nakmeč. preb.	4,900	2,555	1,078	1,012	1,708	1,500	1,800
na akt. kmeč. preb.	6,340	5,320	5,640	1,560	3,069	2,110	2,580

Majski vrh Dolane V. Varnica Paradiž Runoč Nunska Graba Bučkovec Sebeborci

Produkcija prehrabnih rastlin v ŽB (v odstotkih):

pšenica	-	34,5	40,6	23,6	29,-	39,1	40,8	30,3
rž	2,2	10,3	2,1	-	13,9	-	10,2	22,3
krompir	2,4	34,2	13,6	40,4	33,-	27,8	27,1	30,7
sadje	27,1	12,6	-	15,1	20,5	27,7	19,1	4,7
vino	68,2	8,3	43,7	20,9	3,6	3,4	3,2	5,4
ostalo	0,1	0,1	-	-	-	-	-	20,6

Delež prehrabnih rastlin v rastlinski produkciji v ŽB (odstotki):

51,2	27,4	17,-	29,7	46,9	69,4	46,8	54,7
------	------	------	------	------	------	------	------

Vrednost krmnih rastlin v ŽB (odstotki):

ječmen	-	2,19	2,8	3,3	2,1	-	-	1,8
oves	-	1,31	3,8	-	1,3	-	8,3	5,9
koruza	56,8	34,23	17,1	39,4	35,6	56,9	20,7	22,4
detelja	-	2,98	8,4	-	24,7	-	13,5	18,7
travnik	16,3	41,10	34,5	26,3	18,1	20,2	40,6	47,8
pašnik	7,9	11,24	21,7	26,2	4,7	13,9	6,6	0,3
ostalo	19,-	6,95	9,7	4,8	12,5	19,-	10,3	-

Delež krmnih rastlin v rastlinski produkciji v ŽB (odstotki):

48,7	72,6	83,-	70,3	53,1	30,6	53,2	43,7
------	------	------	------	------	------	------	------

RAZVOJ ZEMLJIŠKI KATEGORIJ

Kat.občina		Njive in vrtovi	Travniki in sadov.	Pašniki	Vinogradi	Gozdovi	Ostalo	Skup.
Gorski svet:								
1.Koprivna	1900	121	151	1 620	-	983	100	2 975
	1962	119	149	634	-	1 993	80	2 975
2.Meža- Takraj	1900	132	112	54	-	786	15	1 099
	1962	110	131	59	-	778	21	1 099
3.Strojna	1900	160	102	57	-	414	9	742
	1962	140	94	70	-	427	11	742
Dravsko polje:								
4.Sela	1900	241	16	48	-	33	10	348
	1963	227	18	34	-	57	13	348
5.Starošinci	1900	154,28	-	68	-	73	8,72	304
	1963	146,14	6,38	37	-	107	7,48	304
6.Starše	1900	270	40	12	-	82	47	451
	1963	257	56	21	-	78	39	451
7.Slivnica	1900	120	187	4	-	2	14	327
	1963	92	208	3	-	1	23	327
Haloze:								
8.Dolane	1824	76,91	66,80	7,28	4,26	47,59	30,25	233,2
	1963	59,35	80,48	16,31	32,95	52,95	31,20	233,2
9.Paradiž	1824	67,43	15,83	46,24	49,49	57,69	3,70	240,4
	1963	49,40	24,21	63,52	41,04	55,22	7,00	240,4
10.Majski vrh	1824	16,78	11,97	37,93	85,75	62,94	8,24	223,6
	1963	15,27	60,02	42,94	41,28	56,60	8,56	223,6
11.Velika Varnica	1824	88,26	29,65	156,78	49,30	235,78	10,46	568,2
	1963	86,72	80,35	111,48	50,01	229,52	12,71	570,8
Ljutomersko- ormpške gorice:								
12.Nunska graba	1900	20	14,	9	65	11	4	123
	1962	21,3	24,7	9	51,9	11,3	4,8	123
13.Bučkovec	1900	151	60	29	12	106	12	350
	1962							

Majski vrh Dolane V.Varnica Paradiž Runeč Nunska graba Bučkovci Sebeborci

Rastlinska produkcija na ha v ŽE:

Prehrambene	16,-	13,3	11,8	10,1	30,2	23,9	24,2	22,3
Krmne	19,-	14,4	12,5	11,1	22,2	21,1	16,5	19,3
Skupne	19,4	14,4	12,2	10,8	26,3	23,-	19,4	20,9

Rastlinska produkcija na kmečkega prebivalca:

Prehrambene	4,-	2,9	2,-	1,66	5,2	3,5	9,6	14,5
Krmne	3,8	7,7	8,8	3,90	6,-	1,5	11,-	12,-
Skupno	7,8	10,6	11,8	5,56	11,2	5,-	20,6	26,5

Na aktivnega kmečkega prebivalca:

skupno	17,5	40,8	18,1	9,3	25,5	14,2	30,7	36,-
--------	------	------	------	-----	------	------	------	------

Struktura živinoreje v odstotkih GNŽ:

konji	8,2	11,5	0,8	13,7	2,7	3,8	11,4	7,6
govedo	72,8	64,5	80,8	62,5	66,8	72,6	67,9	67,8
svinje	14,6	18,5	18,8	18,3	25,4	18,4	19,2	19,9
drobnica	-	-	0,3	-	0,5	-	0,4	0,-
perutnina	4,4	5,5	3,3	4,5	4,7	5,2	1,1	4,6

Delež krav pri govedoreji (v odstotkih GNŽ):

	76,-	64,-	44,8	83,-	75,-	82,-	75,-	31,1
--	------	------	------	------	------	------	------	------

Število GNŽ :

na ha kmet.pov.	1,222	0,775	0,494	0,755	1,150	1,213	1,040	1,153
na kmeč.preb.		← 0,359	← 0,573	← 0,500	← 0,394	← 0,600	← 0,417	← 1,260 ← 1,295
na akt.kmeč p.	0,795	2,200	0,724	0,655	1,120	1,180	1,645	1,986